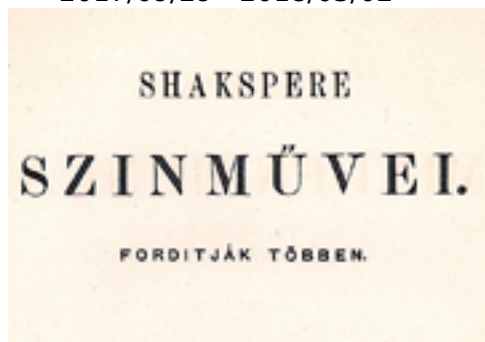

“...let it be faithful to idea and form, yet free...”

2017/09/29 - 2018/03/02

Exhibition about the first Hungarian edition of Complete Works by Shakespeare on the occasion of the János Arany Memorial Year. The first volume (*A Midsummer Night's Dream, Othello*) was published in 1864, while the last one (*Sonnets*) was published in 1878. Our exhibition presents publication history including János Arany's contribution, role and translations of Shakespeare plays.

Exhibition about the first Hungarian edition of Complete Works by Shakespeare on the occasion of the János Arany Memorial Year

[1]

William Shakespeare's works – primarily his dramas – had been translated into Hungarian before 1858 (and, of course, after 1858 too). At the end of the 18th century and at the beginning of the 19th century, translators used German translations and adaptations as a basic text, including Friedrich Schröder's or August Schlegel's *Hamlet* (Ferenc Kazinczy), or Heinrich Beck's *Die Quälgeister* (*Much Ado About Nothing* – József Benke). Original English text was first used by Gábor Döbrentei: *Macbeth* was published in 1830. The play based on this translation was staged by the acting company of Buda Castle Theater in 1834.

52-ik szám 1882.

BUDAPEST, DECEMBER 24.

XXIX. évfolyam.

Költemények feltétel: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 ft
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félre — 6 *

Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 ft
félre — 4 *

Csopán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 12 ft
félre — 3 *

Költői előzetesekben a postailag
meghírdetett viták is csatlakoznak.

LEVÉL

Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez.

Kedves barátom!

Életrajzi adatokat kérsz tőlem abból az alkalmából, hogy kisebb eredeti költeményeim gyűjteménye két kötetben most jelenik meg a Franklin-társulat kiadásában, mely azt jónak látta arcképpemmel is ellátni s te ez arcképet lapodban szintén közölni akarod.

Azt hiszem, nem vázsz tőlem sem részletes — s életpályám és sorsom minden változásaira kiterjeszkedő — életrajzot, sem összes irodalmi munkáim címjegyzékét, melyek nagy része a pillanati szükség vagy igények által hivatott létre s rövid élet után a méltó feledésnek adott át. A mit tőlem kívánsz s a mit adni hajlandó vagyok, némi kommentárral kísérése harminczhat éves költői (pardon! versírói) pályámnak, két kötetes gyűjteményem megvilágítására. Mert verseim közül nem csak azok alkalmiak, melyek bizonyos kijelölt ünnepélyes alkalomra készültek s adattak elő; alig van a két kötetben valami, a mi ne bírna alkalmi-, vagy ha jobban tetszik, életrajzi vonatkozással. Von-e ez le valamit becsökből? vagy ad ahhoz valamit? azt hiszem, sem egyik, sem másik. Goethe szerint minden jó vers alkalmi, a miből nem következik ugyan, hogy minden alkalmi vers jó is; de annyi igen, hogy nem minden alkalmi vers rossz is multhatatlanul. Lehet jó is, rossz is — a szerint a mint a külső alkalom (akár országos, akár egyéni), belsővé vált az által, hogy szíve mélyében meghatotta a költőt s a mint ez az alkalom-sugallta érzéseit és eszméit költői alakba tudta önteni, vagy nem.

A ki életemet annyira ismeri mint te, könnyű szerrel meg fogja találni költeményeimben a vonatkozásokat s — remélem — az igazságot is, mely ha magában még nem művészet is, de egyik multhatatlan eleme s lényeges feltétele annak. Így a Szülőházm című költemény (I. kötet 163. l.) visszavezet a nagyenyedi kollégium-utcai házhoz, melyben 1829. június 15-kén láttam meg a napvilágot, s melyet a 49-iki pusztulás után romjaiban kelle viszontlátnom. Gyermekkorom s neveltetésem hű képét megtalálhatja olvasóm többi közt a Karácson (I. 151.), Öreg karszék (II. 133.) s kivált az Emlékesen apámra (II. 41.) címűekben. Ez utolsóból kiolvashatja, mily gonddal s szeretettel nevelt, tanított, jeltatott, vezérelt atyám s hogy elmém es

szívem képzésének alapját mikép vetette, irányát mikép adta meg s tüzte ki egész életemre. Ha érek valamit s lett belőlem valami: azt én egyedül neki köszönöm; még önmunkássági ösztönömet is, a mire példája által vezetett s azt egészen vérembe csepegtette. Mily döntő szerepet játszott mellette, életemre s jellememre anyám, mily páratlan, gondos, szerető anya (hála égnek, még nem kell mondanom: «volt» — az isten tartan még soká!) s mily szeretettel és tisztelettel csüngtem kis koromtól fogva, s csüngök rajta öregségemre: azt igazán és őszintén hirdeti neki

szentelt számos versem, melyeknek — mivel sok köztök a nagyon is egyéni — csak kisebb részét vettem föl gyűjteményembe, de így is elegendet arra, hogy belőlök (Ma hatvan éves II. 38. Hosszu ház II. 88. Erdélyi ut 1. 2. II. 226. Ma hetven éves II. 254. Szép öreg asszony II. 376.) életem e verőfényes oldala kisugározzék.

Ifjuságom szerelmi regénye két fejezetből áll, melyek némileg egymásba fonódnak. Első szerelmem, szinte gyermekül még, azé a kekszemes, aranyhajú gyermeké volt, ki néhány év múlva — ah oly igen rövid időre! — kezével is

SZÁSZ KÁROLY.

[2]Anasztáz Tomori (Teodorovits) of Serbian origin, who had been a mathematics teacher and János Arany's colleague at the Reformed Grammar School of Nagykőrös, came into the possession of a rich inheritance in 1854. Tomori became a noteworthy patron of the Hungarian culture and science of the second half of the 19th century: an inventor, initiator and financier of the first Hungarian complete Shakespeare edition. He asked for the principles to be elaborated by János Arany.

The concept of the Shakespeare edition was undoubtedly invented by Arany, who also worked out the professional content as well as the assurances of the work.

Translators and control editors had been selec

[3]ted from prominent figures of contemporary Hungarian literary life including, among others, Károly Szász, Sr., Ágost Greguss, József Lévy, Jenő Rákosi, László Arany, Ede Szigligeti and János Arany. The unquestionably authoritative János Arany, whose translations (*A Midsummer Night's Dream*, *Hamlet* and *King John*) had been accepted without any alterations or comments, volunteered for correcting and editing the translations of nine plays including *Coriolanus* (translated by Sándor Petőfi), *Julius Caesar* and *King Lear* (translated by Mihály Vörösmarty). These three translations had been made earlier and were included in the first Hungarian complete edition of Shakespeare's works. János Arany was in the habit of not only criticizing translations, but also recommending solutions.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi 12 frt; POLITIKAI UJDONSÁGOK egy évi: 6 frt. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 6 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 3 frt. Külföldi előfizetőknek a postai költség megfizetésétől tartózkodni kell.

5-ik szám 1881.

BUDAPEST, JANUÁR 30.

XXVIII. évfolyam.

LÉVAY JÓZSEF.

LÉVAY, kinek összegyűjtött költeményei, harminczöt éves költői pályájának maradandó becsü emlékeül éppen most jelennek meg, költőink azon kised csoportjához tartozik, mely közvetlen a forradalom után, a fölbujázó rossz poéták mezitlábas sereg, a Petőfi-utánzók külsőségeken kapó hada, s a vidéki- és táj-költészet szallangoskodó ellenében a nemzetinek a népies alapján művészi kifejtésre törekedett, s igazi magyarságot választékos formával, hazafias érzést átalános és örök-igaz emberivel, s erőt és tartalmasságot finomult ízléssel törekedett egye-síteni.

E Petőfi utáni költői iskola élén nem kisebb ember áll, mint Arany János, ki már 1846-ban megírta ugyan Toldiját s azzal egyszerre a Vörösmarty és Petőfi magaslataira lépett, de a ki lyrai költészete erejét csak a forradalom után fejtette ki, mikor Tompával együtt a legigazabb és legerősebb hangot adta a nemzet fájdalom-nak és reményeinek. Kisebb költeményei két kötetében alig van öt-hat darab a forradalom előttről, ugyanannyi a forradalomból; a többi mind az ötvenes évek terméke, abból az időből, melyről éppen szólottunk.

Lévay is jóval korábban lépett föl. Ha jól emlékszünk 1844-ben, a Garay Regélőjében «Koszorú» című esimes költeményével, melyet csakhamar még kettő követett; s Erdélyi János a fiatalabb költőkről (Petőfi, Tompa, Lisznyai) írt szemléjében már azt írhatta: «Lévay József oly szépen versel, mint társai közül alig valamelyik». De azért Lévay költői munkásságának is a forradalom utáni időre esik a java része; s ő ama költői csoportban, melyről fentebb szólottunk, Arany után az első helyek egyikét foglalja el.

Lévay József 1825-ben november 18-kán született Borsodvármegyében Sajó-Szent-Péteren, becsületes és értelmes magyar földműves — bár nemes — szülőktől, kiket öreg koruk-ban is ép annyira tisztelt és szeretett, mint a jó Petőfi a maga egyszerű szülőit. Meltán; mert tőlők, egyszerű házi körükben kapta első benyomásait, melyek ízlésére, nyelvére, egész pályájára oly nemesítőleg hatottak; s mert a sok gyermekű szülők, földismervén e fiukban a nagyobbra hivatott tehetséget, elha-tározták őt áldozattal is «kitanítatni». Elemi iskoláit születése helyén, a gymnasiumot Mis-

kolezon, a jogot Kézmárkon végezte, a hol ez időben tanárkodott Hunfalvy Pál, a kitűnő tudós is. Joggyakorlaton Borsod jeles fiánál s nagyhirű követénél, Szemere Bertalanál volt, ki a szép tollu s már is nevesedni kezdő fiatal írórt Pozsonyba is magával vitte az 1847/8-diki országgyűlésre. Itt írta, néhány lágoló hazafias költemény között, Kossuthhoz is szép ódáját. Megalakulván a miniszterium, Szemere Horváth Lajost titkárnak vette maga mellé és Lévayt fogalmazónak nevezte ki miniszteriumába és a hivatalos «Közlöny» mellett alkalmazta, hol journalistikai jártasságot szerzett s a forradalom végeig meg is maradt. Ugyanabban a mi-

niszteriumban fogalmazóskodott egy ideig Arany János is, főképp azért, hogy a Vas Gereben Néplapja szerkesztésében tetteles részt vehessen.

A forradalom leveretése szétrobbantott mindent; szétverte az embereket is. A közelet sorompói bezárattván, az irodalom — egyetlen tere a nyilvánosságnak — annál nagyobb fontosságúvá vált s a journalistika lassanként elfoglalta ismét a tért, melyről erőszakkal leszo-rittattott. Lévay, miután egy évnél tovább szülői házában rejtőzött, 1850-ben a Császár Ferencz által alapított Pesti Naplónál nyert alkalmazást mint ujdonságíró; költeményei pedig, előbb Bátor Miklós, aztán saját neve alatt, mind sü-

LÉVAY JÓZSEF.

Kossuth-féle típus.

“...let it be faithful to idea and form, yet free...”

Published on Országos Széchényi Könyvtár (<https://oszk.hu>)

---

[4]The first volume (*A Midsummer Night's Dream, Othello*) was published in 1864, while the last one (*Sonnets*) was published in 1878. In the two decades that followed, almost all of the new translations of Shakespeare plays had been staged. The first one was *A Midsummer Night's Dream* staged in National Theater on April 23, 1864, on the 300th anniversary William Shakespeare's birth. Our exhibition presents publication history including János Arany's contribution, role and translations of Shakespeare plays.

Opening ceremony: Thursday October 5, 2017, 5 p.m., in the catalog space of Theater History Collection – Music Collection

[Facebook event of the opening ceremony](#) [5]

Curator of the exhibition: Dr. Edit Rajnai

Venue of the exhibition: National Széchényi Library, Wing 'F' of Buda Royal Palace, Floor 6, catalog space of Theater History Collection – Music Collection

The exhibition will be open between September 29, 2017 and March 2, 2018, Tuesday to Friday 9:00—17:00, and on Saturday 9:00—14:00.

Visitors who do not own a Reader Pass to NSZL can attend our temporary chamber exhibitions for a flat fee of HUF 400.

2018/01/05 - 09:17

Source URL: <https://oszk.hu/en/exhibitions/let-it-be-faithful-idea-and-form-yet-free>

Links:

[1] <https://oszk.hu/sites/default/files/szentivaneji-plakat.jpg>

[2] <https://oszk.hu/sites/default/files/szasz-karoly.jpg>

[3] https://oszk.hu/sites/default/files/gabanyi_shylock.jpg

[4] <https://oszk.hu/sites/default/files/levay-jozsef.jpg>

[5] <https://www.facebook.com/events/1961822257394882??ti=ia>

[6] <https://oszk.hu/en/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>